

**Van:** [redacted]@nunspeet.nl>

**Verzonden:** 11-03-2024 17:16

**Aan:** [redacted]@nunspeet.nl>

**CC:** [redacted]@nunspeet.nl>

**Onderwerp:** Verzoek camera's plaatsen wolvenmonitoring

---

Dag [redacted]

Zie het binnengekomen verzoek betreffende wolvenmonitoring. Na overleg met [redacted] stellen wij voor om de monitoring te doen bij de Kril, aangezien ze opzoek zijn naar een plek dichtbij de kern Elspeet. Ik ben overigens ook benieuwd op deze locatie of er edelherten/reeën in de Kril voorkomen wanneer het stroomdraad erop zit.

Mocht je nodig achten, wil je dit dan ook voorleggen aan Jaap en of Wichert? Ik stel voor dat wij dit ook communiceren

richting [redacted] en hem hiervan op de hoogte te stellen.

Mocht alles akkoord zijn, wil je dan bijgevoegde brief ondertekenen?

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Bos- en natuurbeheerder

Team Openbare ruimte - Bos en Natuur



**Van:** [redacted]@nunspeet.nl>

**Verzonden:** 26-03-2024 10:03

**Aan:** [redacted]@planet.nl

**CC:** [redacted]@staatsbosbeheer.nl>,  
[redacted]@zoogdiervereniging.nl

**Onderwerp:** RE: Re[2]: Monitoring wolf reactie gemeente Nunspeet

Beste [redacted]

Dank voor de update van onderstaande. Wij blijven graag op de hoogte van het verdere verloop.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Bos- en natuurbeheerder

Team Openbare ruimte - Bos en Natuur



E [redacted]@nunspeet.nl | T (0341) 25 99 11 |

W [www.nunspeet.nl](http://www.nunspeet.nl)



#### Disclaimer

*De informatie in dit e-mailbericht en eventuele bijlagen zijn vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde.*

*Wanneer u dit bericht per abuis ontvangt, verzoeken wij u contact op te nemen met de afzender door deze e-mail te beantwoorden. Verder vragen wij u in dat geval dit e-mailbericht en uw antwoord te vernietigen en de inhoud ervan aan niemand openbaar te maken.*

**Van:** [redacted]@planet.nl <[redacted]@planet.nl>

**Verzonden:** dinsdag 26 maart 2024 09:53

**Aan:** [redacted]@nunspeet.nl>

**CC:** [redacted]@staatsbosbeheer.nl>; [redacted]@zoogdiervereniging.nl

**Onderwerp:** Re[2]: Monitoring wolf reactie gemeente Nunspeet

----- Oorspronkelijke bericht -----

Van [redacted]@planet.nl

Aan [redacted]@nunspeet.nl>

Datum 26-3-2024 09:35:30

Onderwerp Re: Monitoring wolf

Beste [redacted]

In reactie op je antwoord is dit een volkomen misgeplaatste reden. De faunabeheerders zullen ongetwijfeld camera's in hun gehuurde veld hebben staan ( is ons al jaren bekend) maar deze gegevens worden niet gedeeld met de verantwoordelijke organisatie Bij 12 en Provincie die verantwoordelijk is voor de wolven monitoring in de Provincie. Het is juist van belang dat de "camera"beelden in combinatie met de wolvendrollen voor DNA in de betreffende gebieden kunnen worden bevestigd. De gemeente Nunspeet blijft door haar genomen besluit in gebreke t.a.v. de Provinciale afspraken. Dat is voor het totaal beeld dan ook te betreuren. In vervolg op je telefonische mededeling hieromtrent heb ik Bij 12 en de overige coördinatie wolvenmonitoring Veluwe op de hoogte gesteld van het genomen besluit.

vr. gr. [redacted]

----- Oorspronkelijke bericht -----

Van [redacted]@nunspeet.nl>

Aan [redacted]@planet.nl"; [redacted]@planet.nl>

Datum 25-3-2024 16:32:11

Onderwerp Monitoring wolf

Beste [redacted]

Wij zijn genoodzaakt om binnengekomen verzoek (zie bijlage) af te wijzen, volgens de volgende reden.

De faunabeheerders hebben reeds wildcamera's hangen rondom Elspeet, hiermee moet worden volstaan.

Met vriendelijke groet,

Bos- en natuurbeheerder  
Team Openbare ruimte - Bos en Natuur



---

Dit bericht is afkomstig van  
Gemeente Nunspeet  
Markt 1, 8071 GJ NUNSPEET  
Postbus 79, 8070 AB NUNSPEET  
Telefoonnummer: (0341) 25 99 11  
E-mail: [gemeente@nunspeet.nl](mailto:gemeente@nunspeet.nl)  
Internet: [www.nunspeet.nl](http://www.nunspeet.nl)

---

**Voorbehoud gemeente Nunspeet:**

Aan de inhoud van dit e-mailbericht kunnen geen rechten worden ontleend, tenzij dit expliciet in dit bericht is verwoord.  
De informatie verzonden met dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Als het wordt ontvangen door iemand anders, wordt deze verzocht het te retourneren aan de afzender.  
Dit e-mail bericht is gecontroleerd op virussen en inhoud door de **gemeente Nunspeet**.

---

## Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

### **J** Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen

**Van:** [redacted]@nunspeet.nl>

**Verzonden:** 25-03-2024 14:35

**Aan:** [redacted]@nunspeet.nl>

**CC:** [redacted]@nunspeet.nl>

**Onderwerp:** RE: Verzoek camera's plaatsen wolvenmonitoring

---

Hoi [redacted],

Met twee bestuurders Wichert en Jaap over dit verzoek gehad.

Gaan we niet doen in dit gebied met o.a. faunabeheerders.

Het moet puur voor de monitoring wolven zijn en geen dubbele agenda's. Dit valt anders niet goed bij de twee bestuurders.

Bovendien hebben faunabeheerders o.a. ook wildcamera's hangen in dit gebied.

Dus je mag verzoek afwijzen.

Gr. [redacted]

---

**Van:** [redacted]

**Verzonden:** maandag 11 maart 2024 17:16

**Aan:** [redacted]@nunspeet.nl>

**CC:** [redacted]@nunspeet.nl>

**Onderwerp:** Verzoek camera's plaatsen wolvenmonitoring

Dag [redacted],

Zie het binnengekomen verzoek betreffende wolvenmonitoring. Na overleg met [redacted] stellen wij voor om de monitoring te doen bij de Kril, aangezien ze opzoek zijn naar een plek dichtbij de kern Elspeet. Ik ben overigens ook benieuwd op deze locatie of er edelherten/reeën in de Kril voorkomen wanneer het stroomdraad erop zit.

Mocht je nodig achten, wil je dit dan ook voorleggen aan Jaap en of Wichert? Ik stel voor dat wij dit ook communiceren richting [redacted] en hem hiervan op de hoogte te stellen.

Mocht alles akkoord zijn, wil je dan bijgevoegde brief ondertekenen?

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Bos- en natuurbeheerder  
Team Openbare ruimte - Bos en Natuur



## Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

### **J** Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen

## **Verzoek tot plaatsing camera's.**

In vervolg ons overleg d.d. 11 december 2023 en op het lopende monitoringsonderzoek inzake de aanwezigheid van de wolf binnen o.a. de grenzen van de gemeente Nunspeet wordt er vanuit de monitoring wolvenmeldpunt verzocht om een verplaatsing van de reeds bestaande camera's in de Elspeter Struiken naar de locatie van de voormalige stortplaats de Kril nabij Elspeet.

De reden van deze verplaatsing is dat na vijf jaargangen een goed beeld is verkregen over de aanwezigheid van de wolf als individu maar ook als familiegroep.

Uit de verkregen monitoringsgegevens van de afgelopen vijf jaar is gebleken, dat de betreffende groep, welke zijn eerste vaste verblijfslocatie binnen het terrein van de Koninklijke Houtvesterij, de Elspeter Struiken als uitvalbasis/ bufferzone gebruikt en dat een en ander een meer doortrekgebied als functie heeft verkregen naar de overige omliggende natuurterreinen zoals het Elspeterbos, Noorderheide, Stakebergerheide, Westeindsche heide richting het Middelhart en Zuiderbos. Er zijn op dit moment een drietal verblijfslocaties op de Noord-Veluwe vastgesteld welke zich bevinden binnen het Kroondomein, de Noordoost-Veluwe en de Noordwest-Veluwe die alle territoriaal gezien elkaar overlappen.

Door de verkregen vaststellingen van de aanwezigheid van de wolf in het huidige familiebestand heeft men er in 2023 voor gekozen om de monitoring middels de huidige camera locaties te verplaatsen naar de randen van de aanwezige territoria om zo een beter beeld te verkrijgen hoe op dit moment de verschillende territoria zijn samengesteld aangezien er op meerdere locaties op de Veluwe en met name de Noord Veluwe en Midden-Veluwe meerdere nestlocaties zijn vastgesteld.

## **Voornaamste wettelijke kaders**

De wolf is aangewezen als strikt beschermde soort in het Verdrag van Bern en in Bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn. Een ander internationaal juridisch kader is het verdrag van Washington (CITES2). Dat verdrag is relevant voor het vervoeren van dode of levende wolven of delen daarvan. Binnen Europa wordt, afhankelijk van de specifieke status van de wolf in de habitatrichtlijn, op verschillende wijze invulling gegeven aan de bescherming van wolven. In de praktijk loopt dit uiteen van strikte bescherming tot een bepaalde mate van getalsmatig beheer. Op 30 juni 2014 is de wolf in Nederland aangewezen als beschermde inheemse diersoort (Staatscourant 18306). Het opzettelijk doden, vangen of verstoren van wolven is verboden op grond van artikelen 3.5 en 3.6 van de Wet natuurbescherming. Voor bestaande houders van in gevangenschap geboren en gefokte wolven wordt vrijstelling verleend van het verbod om de dieren of daarvan afkomstige producten, onder zich te hebben. Op grond van artikel 7.8 van de Wet natuurbescherming is de Nederlandse strafwet van toepassing op een ieder die zich in de exclusieve economische zone schuldig maakt aan overtreding van regels gesteld bij of krachtens de artikelen 3.5 en 3.6 van deze wet.

Wettelijke verplichting.

Aan de gestelde wettelijke bescherming is tevens gekoppeld dat er een verplichting is voor terreineigenaren en beheerders om een en ander ten aanzien van de aanwezigheid cq. verplaatsingen van de betreffende soort te monitoren om zodoende een goed beeld te verkrijgen van hun aanwezigheid.

## **Doel van wolvenmonitoring**

Het doel van wolvenmonitoring is dan ook meerledig:

- *In de eerste plaats zijn de provincies verplicht om, via het Rijk, aan Europa te rapporteren hoe de staat van instandhouding (verspreiding, aantalsontwikkeling) van de wolf in ons land verloopt. Dit aspect is **de kern van de monitoring**, zoals in het wolvenplan (2019) is opgenomen en vloeit voort uit wettelijke taken.*
- *In de tweede plaats is monitoring relevant om met behulp van de kennis over het voorkomen van wolven conflicten met bijvoorbeeld landbouwhuisdieren te beperken.*
- ▣ *In de derde plaats is monitoring van belang om kennis te vergaren over de ecologische aspecten van de wolf in ons land. Bij de monitoring wordt er onderscheid gemaakt tussen zwervende wolven en een territorium van een individu, paar of roedel.*
- ▣ *BIJ12 \* draagt zorg voor een gecoördineerde organisatie van wolvenmonitoring, in afstemming met de betrokken provincie, terreinbeheerders en vrijwilligersorganisaties.*

**\*(BIJ12 = uitvoeringsorgaan namens de gezamenlijke provincies)**

## **Standaard voor wolvenmonitoring**

- ▣ *Voor het monitoringsprogramma zijn de ervaringen in het Pools-Duitse verspreidingsgebied van de wolf (Reinhardt et al. 2015) als uitgangspunt genomen. Door in Nederland te kiezen voor dezelfde monitoringstandaard als in Duitsland zijn de verkregen gegevens onderling direct vergelijkbaar en uitwisselbaar. Voor de monitoring van wolven wordt niet het kalenderjaar gebruikt, maar wordt –net als in Duitsland aangesloten bij de jaarcyclus van de wolven zelf.  
**Het monitoringjaar loopt van 1 mei tot 30 april in het volgende jaar.***

*Voor de interpretatie van wolvenwaarnemingen wordt standaard gebruik gemaakt van de SCALP criteria.*

SCALP- Criteria is een standaardaanduiding van de waarschijnlijkheid dat een waarneming betrekking heeft op een bepaalde diersoort (in dit geval de wolf). De aanduiding is daarbij ontwikkeld in het kader van het project "Status and Conservation of the Alpine Lynx Population". Centraal staat de verifieerbaarheid (documentatiekwaliteit) van een waarneming, ongeacht wie de waarneming heeft verricht.

De volgende codes en omschrijvingen worden in deze dan ook gebruikt:

**C1:** *harde feiten. Een bewezen waarneming (doodvondst, levend vangst, genetisch, door een ervaren deskundige bevestigde foto van gehele dier zijkant of voorkant plus kop, telemetrie).*



**C2:** bevestigde waarneming (door een ervaren deskundige bevestigde waarneming van sporen, prooi, uitwerpselen, foto, koor huilen).

**C3:** onbevestigde waarneming. Alle aanwijzingen waarbij een wolf niet is aan te wijzen of uit te sluiten (eventueel onder te verdelen in mogelijk of onwaarschijnlijk).

**F:** uitgesloten dat er sprake is van een wolf-gerelateerde waarneming.

## **Monitoring van zwervende wolven.**

Tijdens de fase van zwervende wolven is het registreren van zekere en waarschijnlijke waarnemingen voldoende om aan de rapportageverplichting te voldoen. Het betreft een passieve monitoring, waarbij niet gericht wordt gezocht naar wolven of sporen daarvan.

De waarnemingen kunnen o.a. betrekking hebben op gedocumenteerde zichtwaarnemingen, vondsten van doodgereden wolven, bewijzen uit aangevallen prooidieren, of goed volgens protocol gedocumenteerde sporen en keutels. Zwervende wolven kunnen per dag tientallen kilometers doorlopen maar ook enige tijd in een gebied blijven rondhangen. Een wat langer verblijf, van meerdere dagen tot enkele maanden, kan een tussenstop zijn waarna het dier verder trekt. Dat is niet ongebruikelijk. Meldingen van zwervende wolven worden centraal verzameld door het wolvenloket, in eerste instantie gevalideerd door geschoolde medewerkers en uiteindelijk, na definitieve validatie door ervaren medewerkers opgenomen in de NDFF. De eerste (voorlopige) validatie dient om snel het kaf van het koren te scheiden zodat alleen bij kansrijke meldingen –indien nodig- energie wordt gestoken in eventuele navraag en het verbeteren van de documentatie. Validatie gebeurt in eerste instantie op basis van kenmerken die telefonisch, per mail of via sociale media of waarnemingsites al of niet met foto's of video's gemeld worden. Documentatie vindt plaats volgens monitoringsprotocollen. Alle waarnemingen worden conform Reinhardt et al. (2015) voorzien van een SCALP aanduiding. Materiaal waarbij het mogelijk is om DNA te analyseren, niet alleen op soort maar ook naar het individu of herkomst, vormt een belangrijke informatiebron voor het monitoren van zwervende wolven. Deze analyse maakt ook onderdeel uit van de monitoring. BIJ12 is in voorkomende gevallen namens de provincies opdrachtverlener voor het analyseren van DNA-monsters.

## **Monitoring territoriale wolven;**

Bij de monitoring van territoriale wolven Conform Reinhardt et al. (2015) wordt er uitgegaan van een territoriale wolf als het aannemelijk is dat een zelfde wolf gedurende zes maanden in een gebied aanwezig is. In principe zijn twee zekere waarnemingen van één individu over een tijdspanne van minimaal zes maanden hiervoor voldoende. Indien er een territoriale wolf geconstateerd of vermoed wordt, dan is er vanaf dat moment intensievere (actieve) monitoring noodzakelijk. Verkennende monitoring Actieve monitoring start verkennend in gebieden waar herhaaldelijk (al of niet bevestigde) meldingen van wolven worden verkregen gedurende langere tijd (over meerdere weken). Het wolvenloket heeft steeds overzicht van meldingen en geeft op basis daarvan onderbouwd advies aan de betrokken provincie(s) om in voorkomende gevallen verkennend onderzoek te starten. De uitvoering van verkennend onderzoek kan plaatsvinden door verschillende partijen, bijvoorbeeld door terreinbeheerders zelf of door vrijwilligers mits voldaan kan worden aan de monitoringstandaards voor geschoolde medewerkers. Dat betekent borging van kwalitatief voldoende documentatie en opname van waarnemingen in de NDFF. In eerste instantie wordt aanbevolen om dan in overleg met betrokken terreinbeheerders door middel van **meerdere cameravallen** kansrijke

gebieden gedurende enige weken te monitoren. Gelijkzeitig is van belang om onderzoek te verrichten naar sporen of uitwerpselen op bijvoorbeeld bospaden. Wolven doorkruisen hun territorium dermate frequent dat een dier zeker binnen een aantal weken op een cameraval zal moeten verschijnen en/of dat er sporen en keutels worden gevonden. Het verzamelen van verse keutels voor genetisch onderzoek is noodzakelijk om het individu te kunnen vaststellen. Als dit verkennend onderzoek na twee maanden geen (nieuw) bewijs voor een wolf heeft opgeleverd wordt de actieve monitoring in het betrokken gebied weer gestaakt. Als het verkennend onderzoek wel (nieuw) bewijs voor een wolf of een wolvenpaar heeft opgeleverd wordt de actieve monitoring voortgezet. De focus ligt daarbij op het vaststellen van de mogelijke territoriumomvang en het vaststellen van het individu(en). Voor dit laatste zullen vooral verse keutels verzameld moeten worden die genetisch onderzocht kunnen worden. Per territorium zijn jaarlijks 10-15 bruikbare monsters als minimum nodig en zijn maximaal 40 voldoende om redelijkerwijs de aanwezige individuen te kunnen duiden. Als uit voortgezet verkennend onderzoek blijkt dat een wolf of wolvenpaar na 6 maanden niet meer in een gebied kan worden vastgesteld wordt de actieve monitoring in het betrokken gebied weer gestaakt.

## **Territorium monitoring;**

Als uit het voortgezet verkennende onderzoek blijkt dat een wolf of wolvenpaar na 6 maanden nog steeds in een gebied verblijft is er sprake van een officieel territorium en wordt er niet langer gesproken van zwervers. Als er een territorium is vastgesteld zal dit door de betrokken provincie(s) bekend gemaakt worden. Territoria van wolven worden jaarlijks gemonitord. De focus ligt daarbij op het vaststellen van de territoriumomvang en het vaststellen van de aanwezige individuen. Ook de vraag of er reproductie plaatsvindt is dan aan de orde. **Reproductie kan het beste worden vastgesteld door middel van cameravallen.** Er wordt in het voortplantingsseizoen nadrukkelijk niet gezocht naar holen of legers met welpen, opzettelijke verstoring van wolven is immers wettelijk verboden. De methode van waarnemen volgt de standaard die is beschreven in Reinhardt et al. (2015), en wordt vastgelegd conform de protocollen.

Materiaal waarbij het mogelijk is om DNA te analyseren, niet alleen op soort maar ook naar het individu of herkomst, vormt een belangrijke informatiebron voor het monitoren van territoriale wolven. Deze analyse maakt ook onderdeel uit van de monitoring. Voor dit onderdeel zullen vooral verse keutels verzameld moeten worden die genetisch onderzocht kunnen worden. Per territorium zijn jaarlijks 10-15 bruikbare monsters als minimum nodig en zijn maximaal 40 voldoende om redelijkerwijs de aanwezige individuen te kunnen duiden.

Uit vorenstaande mogen blijken dat de monitoring een essentieel onderdeel is waarbij enerzijds een onafhankelijke interpretatie kan worden verschaft aan de Provincie en Europa en waarbij anderzijds de terreinbeheerders een goed inzicht verkrijgen over de aanwezigheid van de wolf in hun gebieden.

Inzake de situatie voor de gemeente Nunspeet is het van wezenlijk belang dat de monitoring zonder belemmering voortgang kan plaatsvinden omdat het betreffende gebied een belangrijke schakel vervult tussen de overige en omringende gebieden van de Noord Veluwe en verder.

Door verplaatsing van de camera's vanuit de Elspeter Struiken naar een meer zuidwestelijke richting de Kril en uiteindelijk richting de Schaarweide, kan worden aangetoond dat het territoriale gedrag van de wolf zich vanuit het kerngebied verplaatst. In deze is dan ook het monitoren van de wolven van extra belang omdat de gemeente Nunspeet gebruik maakt de begrazing door een schaapskudde (zowel door drukkubegrazing als door middel van het

dagelijkse hoeden van haar kudde). Door verplaatsing van de camera's kan worden vastgesteld in hoeverre de wolvenpopulatie eveneens gebruik maakt van de beoogde terreingedeelten. Bij een positief gebruik door wolven kan het beheer inhoudelijk anticiperen op mogelijk te nemen extra maatregelen ter bescherming van beide gebruikers.

Aansluitend op dit schrijven verzoek ik u tevens de bijbehorende vergunningen voor [REDACTED] en [REDACTED] te ontvangen voor het betreden van de gemeentelijke terreinen ter uitoefening van hun monitoringwerk.

December 2023

[REDACTED] – coördinator vrijwilligers wolvenmonitoring Noord – Veluwe

Contactadres: [REDACTED]  
[REDACTED]

- \* Bron van dit schrijven: - **Provinciaal beleid**
- **BIJ12 als uitvoeringsorgaan voor de provincies**
- **Wolvenplan 2019**

Een cc van dit schrijven heb ik tevens doen toekomen aan mijn collegas monitoring

- \* [REDACTED], faunabeheerder SBB regio Veluwe en Flevoland tevens coördinator wolvenmonitoring Veluwe en Flevoland;
- \* [REDACTED] coördinator wolvenmonitoring Noord- en oost-Veluwe

## Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

### **J** Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen